

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Інститут зоології НАН України
Інститут гідробіології НАН України
Українське наукове товариство паразитологів
Гідроекологічне товариство України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
**БІОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ – 2015**

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Інститут зоології НАН України
Інститут гідробіології НАН України
Українське наукове товариство паразитологів
Гідроскологічне товариство України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Піжницький державний університет імені Миколи Гоголя

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2015

Житомир - 2015

Рецензенти:

Орест Михайлович Арсан – доктор біологічних наук, професор, завідувач відділу скотоксикології Інституту гідробіології НАН України;
Аністратенко Віталій В'ячеславович – доктор біологічних наук, завідувач відділу фауни та систематики безхребетних Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України;
Світлана Вікторівна Гордійчук – кандидат біологічних наук, доцент кафедри природничих та соціально гуманітарних дисциплін, проректор з навчальної роботи Житомирського інституту медсестринства.

Біологічні дослідження – 2015: Збірник наукових праць. – Житомир: ІПІ «Рута», 2015. – 524 с. (українською, російською, англійською мовами).

У збірнику представлено нові результати теоретичних, прикладних та науково-методичних досліджень молодих учених із широкого спектру біологічних проблем. Видання розраховане для студентів, аспірантів та викладачів.

Редакційна колегія:

Саух Петро Юрійович – ректор ЖДУ імені Івана Франка, д.ф.н., професор;
Романенко Віктор Дмитрович – директор Інституту гідробіології НАН України, академік НАНУ;
Акімов Ігор Андрійович – директор Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України, член-кореспондент НАНУ;
Сейко Наталія Андріївна – проректор з наукової роботи ЖДУ імені Івана Франка, д.п.н., професор;
Янович Лариса Миколаївна – проректор з навчальної роботи ЖДУ імені Івана Франка, д.б.н.;
Романенко Олександр Вікторович – зав. кафедри біології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, член-кореспондент НАНУ, д.б.н., професор;
Довгаль Ігор Васильович – д.б.н., професор;
Корнюшин Вадим Васильович – зав. відділом паразитології Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАНУ, д.б.н., професор;
Межжерін Сергій Віталійович – зав. відділом еволюційно-генетичних основ систематики Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАНУ, д.б.н., професор;
Грубішко Василь Васильович – зав. кафедри загальної біології та методики навчання природничих дисциплін ТНПУ імені Володимира Гнатюка, д.б.н., професор;
Крот Юрій Григорович – пр.н.с. відділу екологічної фізіології водних тварин Інституту гідробіології НАН України, к.б.н.;
Вискуленко Дмитро Андрійович – декан природничого факультету ЖДУ імені Івана Франка, к.б.н., доц.;
Стадниченко Агнеса Полікарпівна – зав. кафедри зоології ЖДУ імені Івана Франка, д.б.н., професор;
Киричук Галина Євгенівна – зав. кафедри ботаніки, біоресурсів та збереження біорізноманіття ЖДУ імені Івана Франка, д.б.н.;
Гарбар Олександр Васильович – зав. кафедри екології та природокористування ЖДУ імені Івана Франка, д.б.н., професор;
Корнійчук Наталія Миколаївна – зав. кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту ЖДУ імені Івана Франка, к.б.н., доцент;
Рековець Леонід Іванович – зав. кафедри біології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, д.б.н., професор;
Танська Валентина Володимирівна – доцент кафедри зоології ЖДУ імені Івана Франка, к.п.н.;
Тарасова Юлія Вікторівна – доцент кафедри зоології ЖДУ імені Івана Франка, к.б.н.;
Васильєва Людмила Анатоліївна – ст. викладач кафедри зоології ЖДУ імені Івана Франка, к.б.н.

Матеріали друкуються у авторській редакції. За достовірність фактів, власних імен та інші відомості відповідають автори публікацій. Думка редакції може не збігатися з думкою авторів.

ISBN 978-617-581-241-9

© ЖДУ імені Івана Франка, 2015

© ІПІ «Рута», 2015

СЕКЦІЯ 1. БОТАНІКА, ГЕНЕТИКА ТА СЕЛЕКЦІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ ТА ЕКОЛОГІЯ РОСЛИН

М. В. Водка, П. А. Белявская ИЗМЕНЕНИЯ УЛЬТРАСТРУКТУРЫ ФОТОСИНТЕТИЧЕСКОГО АППАРАТА ЛИСТЬЕВ ГОРОХА ПОД ВЛИЯНИЕМ КИСЛОТЫНЫХ ДОЖДЕЙ.....	20
С. Л. Гуторчук ПОШИРЕННЯ ПОРОШИСТОЇ ПАРШІ КАРТОПЛІ В ЗОНІ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ.....	22
В. В. Дармостук ПЕРШІ ДАНІ ПРО ЛІХЕНОБІОТУ РЛШ «ІОЛОВЕЦЬКИЙ СТЕП».....	24
А. Д. Диннік, С. О. Приплавко ПОРІВНЯННЯ ПОСІВНОЇ ЯКОСТІ НАСІННЯ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР ОКРЕМИХ ФІРМ ВИРОБНИКІВ.....	27
Я. І. Іванович ПОЛІЛОКУСНІ МАРКЕРНІ СИСТЕМИ ДЛЯ ГЕНОТИПУВАННЯ СОРТІВ ЧЕРЕШНІ.....	29
Ю. В. Киричук, В. В. Демидчик ВЛИЯНИЕ НАПОЧАСТИЦ МЕДИ НА РОСТ КОРНЕЙ <i>TRITICUM AESTIVUM</i> L.....	31
М. Г. Марченко ФІЗІОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ СИНТЕТИЧНИХ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ НА ПРОЦЕСИ РИЗОГЕНЕЗУ ЖИВЦІВ ДЕЙЦІ ПУРПУРОВОЇ І ЖАСМІНУ САДОВОГО.....	32
Ю. А. Матковська ДОСЛІДЖЕННЯ БАГАТОРІЧНИХ ДИКИХ ВИДІВ ЛЬОНУ ДЛЯ ДОМЕСТИКАЦІЇ.....	34
Т. А. Мелькова, М. М. Сидорович ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РІСТРЕГУЛЮЮЧИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПОХІДНИХ СПРОКАРБОНУ – НОВОГО КЛАСУ СТИМУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН.....	36
Г. М. Мельниченко ДИНАМІКА КОНЦЕНТРАЦІЇ ПИЛКУ <i>BETULA</i> В АТМОСФЕРНОМУ ПОВІТРІ М. ІВАНЮ-ФРАНКІВСЬКА (2014 рік).....	38
В. Г. Миколайчук, В. В. Васіна ВПЛИВ ПОГІДНИХ УМОВ НА МОРФО-МЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ ПЛЮДІВ І НАСІННЯ <i>VIGNA UNGUICULATA SUBSP. UNGUICULATA</i> (FABACEAE) ПРИ ВИРОЩУВАННІ В ЗОНІ СТЕПУ УКРАЇНИ.....	40
И. М. Светишко ИЗУЧЕНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПРОДУКТИВНОСТИ СОРТОВ ЛЬНА МАСЛИЧНОГО ЗАПОРОВСКОЙ СЕЛЕКЦИИ.....	42

<i>М. В. Весельська</i>	
ЛАКТОЗА ЯК НЕВІДІСМНИЙ КОМПОНЕНТ В РАЦІОНІ СПОРТСМЕНА	465
<i>П. В. Коберник, І. І. Вовченко</i>	
ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА РУХОВА АКТИВНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	467
<i>С. А. Крошка</i>	
ФІЗИЧНЕ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ – ЕЛЕМЕНТ БАГАТОАСПЕКТНОЇ СИСТЕМИ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ	469
<i>М. М. Пампура, М. В. Петренко, Т. П. Романчук (Попова)</i>	
ВІПЛИВ ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З АЙКІДО НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ УЧНІА	471
<i>А. А. Соколовська, В. К. Шаверський</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ДЗЮДОЇСТІВ НА ЕТАПІ ПОПЕРЕДНЬОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ	473
<i>І. Я. Тамашевський</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ З ВАДАМИ СЛУХУ	474
<i>А. І. Хохлюк, В. К. Шаверський</i>	
СТРУКТУРА СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛЕГКОАТЛЕТІВ, ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ В СПІРИНТЕРСЬКОМУ БІГУ	476
<i>О. В. Шаверська, М. П. Сарапча</i>	
ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ	478

СЕКЦІЯ 13. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ

<i>Т. Л. Бронич, Г. М. Міхесва</i>	
РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗАДАЧ У РОЗДІЛАХ БІОЛОГІЇ 7 КЛАСУ	480
<i>Т. С. Буракова, Е. П. Попова, И. В. Абрашкіна</i>	
ПОЛЕЗНЫЕ СВОЙСТВА ДРЕВЕСНЫХ РАСТЕНИЙ ИЗМАЙЛЬСКОЙ КРЕПОСТИ И ИХ УЧЕТ В ЭКСКУРСИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	482
<i>М. С. Данилюк</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО МЕТОДУ НА ЗАНЯТТЯХ БІОЛОГІЇ	484
<i>Д. О. Дзензелюк, Г. П. Грибан</i>	
ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ	485
<i>Л. М. Капітанова</i>	
ВИЗНАЧНИК ЧЕРЕПАШОК МОЛЛОСКІВ СХІДНОЇ УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ	487

<i>А. Є. Лазутова, В. В. Танська</i>	
НАСТУПНІСТЬ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОВІДІНКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ І ОСНОВНОЇ ШКОЛИ	490
<i>Н. М. Манішевська</i>	
МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ПРОВІДЕННІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»	493
<i>О. В. Немировська, В. О. Сапронова, О. В. Хмелева, В. Юраш</i>	
ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ – БІОТЕХНОЛОГІВ	495
<i>О. В. Охримович, Р. К. Мельниченко</i>	
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ	497
<i>В. О. Сапронова, О. В. Немировська, С. Паралюсва</i>	
ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ – ТЕХНОЛОГІВ І ВИРОБНИЦТВА АКВАКУЛЬТУРИ	500
<i>В. П. Семенюк</i>	
ПРАВСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ БИОЛОГИИ	502
<i>В. П. Семенюк</i>	
ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ТЕМЫ «КОРЕНЬ» В 7-ОМ КЛАССЕ	504
<i>О. А. Сорочинська</i>	
ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ РОБОТИ З УЧНІАМИ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ	506
<i>А. О. Шабанова</i>	
«СПЕЦИФІЧНІСТЬ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ СУЧАСНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ В ХІМІЇ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ	508
<i>Н. Г. Шам</i>	
ПІДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ РОЗУМІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ	510
<i>К. Д. Шимкович</i>	
МЕТОДЫ КОНТРОЛЯ УСПЕВАЕМОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ПРИОДАВАНИИ ДИСЦИПЛИН БИОЛОГИЧЕСКОГО ЦИКЛА В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ	513
<i>А. О. Штогун</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ТА ІДЕЙ ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА	515
<i>А. О. Штогун, І. В. Бесарабчук</i>	
ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРИРОДИ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ БІОЛОГІЇ	518

Відомо, що використання у фізичній культурі методик східних единоборств, у тому числі й айкідо, сприяє всебічному та гармонійному розвитку і самовдосконаленню, самореалізації особистості учнів [3, 6]. Зокрема, різноманітні рухові навички і дії, відмінні за координаційною структурою та інтенсивністю, що виконуються під час таких тренувань, сприяють розвитку у дітей координації рухів, швидкості та спритності, загальної та спеціальної витривалості. Дослідники вказують і на позитивний вплив занять айкідо на адаптаційні процеси серцево-судинної системи учнів, які відбуваються при фізичних навантаженнях, що проявляється у більш-менш рівномірному артеріальному пульсі і відсутності різких скачків його значень у ході виконання фізичних вправ [7]. Единоборства Сходу здійснюють позитивний вплив і на нервово-психічні процеси дітей. Так, наприклад, в учнів збільшується швидкість реагування на дію, підвищується уважність і поліпшується сприймання інформації, зменшується агресивність та зростає урівноваженість тощо.

Водночас різні види східних единоборств, у тому числі айкідо, значною мірою впливають на формування у дітей правильного світогляду та ідеалів, а також сприяють розвитку мотивації до здорового способу життя [3]. Адже особливість східних оздоровчих систем полягає в тому, що людина, яка прагне фізичної досконалості, повинна мати й високі моральні якості: гідність, сміливість, благородство, співчуття, розуміння того, у чому полягає справжня сила духу [1, 2, 5, 6, 8]. Саме такі важливі особистісні якості людини розвиваються в учнів під час тренувань з айкідо та інших единоборств Сходу.

Загалом, заняття зі східних единоборств допомагають учням зрозуміти сутність фізичного виховання, спортивної етики, естетики фізичних вправ, а також сприяють формуванню переконаності дітей у важливості підтримки гарного фізичного стану кожної людини і допомагають виробити стійку звичку до регулярних фізичних вправ [5].

Література

1. Абасев Н. В. Методические пособия по системам психофизической тренировки циган и ушу / Н. В. Абасев, И. Е. Гарри. – Восточно-Сибирская правда, 1991. – 160 с.
2. Арзютов Г. Н. Многолетняя подготовка в спортивных единоборствах / Г. Н. Арзютов. – К.: НГТУ им. М. П. Драгоманова, 1999. – 410 с.
3. Гаврилюк В. О. Використання в навчанні фізичної культури східних единоборств як засобу формування мотивації до здорового способу життя та самовдосконалення особистості учнів / В. О. Гаврилюк, Ф. Г. Опанасюк // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2012. – № 5 (1). – С. 7-11.
4. Закон України «Про освіту» / Освіта України. Нормативно-правові документи. – Київ: Міленіум, 2001. – С. 32.
5. Нестеренко Е. Ю. Влияние восточных единоборств на формирование личностных качеств спортсмена / Е. Ю. Нестеренко // Педагогика, психология та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2005. – № 10. – С. 224-227.
6. Рёдель Б. Айкыдо. Основы. Принципы. Техники / Бодо Рёдель; [пер. с англ. Н. В. Епанчинцевой]. – М.: Эксмо: Наше слово, 2012. – 344 с.

7. Темченко В. О. Дослідження адаптації школярів, які займаються східними единоборствами, до дії фізичних навантажень / В. О. Темченко, Г. М.Тимченко // Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку: матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції, 10 квітня – 11 квітня 2014 р. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 44-45.

8. Чой Хонг Хи. Энциклопедия Таэквон-до/Чой Хонг Хи.–М.:ТДК, 1993.–766с.

УДК 796.85

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ДЗЮДОЇСТІВ НА ЕТАПІ ПОПЕРЕДНЬОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ

А. А. Соколовська, В. К. Шаверський

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Досягнення високих спортивних результатів в дзюдо призводить до необхідності розробки нестандартних підходів у розвитку рухових функцій. Інтенсивність, на тлі якої виконуються техніко-тактичні дії, вимагає від спортсменів максимальних м'язових зусиль і специфічних умінь у певних проміжках часу [1].

Фізична підготовленість для спортсмена є ключовою, особливо на етапі попередньої базової підготовки, дзюдоїста. У процесі поглибленої спортивної підготовки широко застосовуються навантаження виборчої спрямованості для збільшення швидкісних, швидкісно-силових здібностей, а також силової витривалості. [2]. Вибір величини такого навантаження на всіх етапах вікового розвитку дітей і підлітків визначається біологічними закономірностями розвитку їх рухових здібностей. Високий рівень і темп розвитку в конкретному віці є підставою для збільшення керуючих тренувальних впливів на дану здатність.

Фізична підготовленість дзюдоїстів являє собою нерозривний взаємозв'язок процесів біологічного розвитку організму, що росте з спрямованим впливом засобів, методів і форм спортивного тренування. У взаємодії цих процесів особливе значення мають функціональні системи, що забезпечують розвиток силової витривалості, швидкісних і швидкісно-силових якостей.

Мета роботи – дослідити особливості фізичної підготовленості дзюдоїстів на етапі попередньої базової підготовки. Завдання дослідження.

1. Проаналізувати вітчизняний та зарубіжний досвід з проблеми дослідження.

2. Дослідити групи м'язів які задіяні при вирішенні завдань дзюдоїстів на етапі попередньої базової підготовки.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження, тестування, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, методи математичної статистики. Об'єкт дослідження: фізична підготовленість дзюдоїстів.

Аналіз і теоретичне узагальнення результатів численних досліджень [3] дав змогу визначити що головними завданнями етапу попередньої базової підготовки дзюдоїстів є розвиток фізичних можливостей організму, зміцнення здоров'я спортсменів, усунення недоліків в рівні фізичного розвитку і фізичної підготовленості, створення рухового потенціалу для удосконалення технічної майстерності.

Для вирішення завдань дослідження на базі ДЮСШ «Динамо» м. Житомир відділення дзюдо був проведений педагогічний експеримент. Для оцінки технічної підготовки дзюдоїстів був проведений тест: кількість виконаних прийомів за одну хвилину. Результат тесту засвідчив що при виконанні дзюдоїсти-юнаки переважно виконують 15 технічних дій, основні групи м'язів, які задіяні при виконанні прийомів це: розгиначі тулуба, стегна та гомілки.

Висновок: фізична підготовленість дзюдоїстів на етапі попередньої базової підготовки повинна бути направлена на розвиток швидкісної сили м'язів-розгиначів стегна, розвиток м'язів які приводять плече, розвитку силових та швидко-силових якостей.

Література

1. Ерегина С. В. Комплексная оценка физической подготовленности дзюдоистов/ С. В. Ерегина, К. Н. Тарасенко // Детский тренер. – 2007. – №2. – С.32-40.
2. Латишев С. В. Спеціальна силова підготовка борця / С.В.Латишев, З. Ю. Чочорай. – Навч. посіб. – Донецьк: Дон дует, 2005. – 162 с.
3. Платонов В. Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Киев: Олимп. л-ра. 1997. – 583 с.

УДК 376.353:796.325

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ З ВАДАМИ СЛУХУ

І. Я. Тамашевський

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська 40, Житомир, 10008, Україна

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я на сучасному етапі розвитку суспільства, кожен з десяти мешканців планети Земля є інвалідом внаслідок різних захворювань. ЮНЕСКО вважає, що у світі нараховується 250 млн. дітей з обмеженими можливостями віком до 14 років, в тому числі 42 млн. з вадами слуху. Біля 2-3% з них мають таке враження слуху, що ускладнюють їх соціальне спілкування [3, 4].

Поряд з цим дослідженнями Н. Г. Байкіна та Б. В. Сермеев встановлено, що у дітей з вадами слуху спостерігається значне відставання у розвитку рухових якостей (Байкіна, Сермеев, 1991). Дослідженнями Ю. А. Бріскіна доведено, що фізичне виховання та заняття спортом є потужним засобом, який сприяє не тільки вихованню, зміцненню здоров'я, але й становленню соціальної

адаптації, що вкрай важливо для дітей з особливими потребами, зокрема з вадами слуху (Андрієнко, 2001; Ю.А. Бріскін, 2002.).

Цікавість до питання підготовки висококваліфікованих волейболістів з вадами слуху зі сторони науковців, тренерів, психологів цілком закономірна, тому що в останні роки значно зросла увага до інвалідного спорту [1, 2, 7]. Спортсмени з вадами слуху змагаються за правилами, затвердженими Міжнародними спортивними федераціями.

Заслугує уваги вивчення досвіду роботи викладачів-тренерів Березівського навчального-реабілітаційного центру Житомирської обласної ради, випускники якого складають основу збірної команди України з волейболу, які в різні роки виборювали звання чемпіонів Європи, Світу та Дефлімпійських ігор з цього виду спорту.

Мета – вивчити особливості медико-педагогічних аспектів підготовки волейболістів з вадами слуху.

Основними завданнями проведеного дослідження було вивчити та проаналізувати спеціальну і науково-методичну літературу з даної тематики та провести психолого-педагогічне спостереження за досліджуваною групою спортсменів.

Заняття спортом дітей та підлітків з вадами слуху мають свої особливості. Для них характерні порушення у руховій активності, які необхідно враховувати при організації занять адаптаційної спрямованості:

- недостатньо чітка координація і впевненість у рухах;
- відносна повільність в оволодінні руховими навичками;
- складність збереження статичної та динамічної рівноваги;
- низький рівень розвитку орієнтування в просторі;
- повільна швидкість виконання окремих рухів;
- низький рівень розвитку рухових якостей (сили, спритності, витривалості);

- психологічні особливості.

При засвоєнні основ технічної підготовки спортсменами з вадами слуху необхідно дотримуватись принципів поступовості та послідовності. В процесі застосування вправ потрібно використовувати принцип багаторазового повторення. З метою кращого формування у спортсменів уяви про характер рухів та технічні прийоми слід використовувати наочність: навчальні фільми, огляд змагань з волейболу, проведення спільних занять з волейболу з їх здоровими однолітками шляхом використання змагального методу [4, 5, 6].

Сучасні заклади освіти повинні бути орієнтовані на вироблення у спортсменів з вадами слуху високої мобільності, здатності оперативно освоювати сучасні наукові знання, швидко адаптуватися до постійно мінливих умов праці, приймати відповідальні рішення. Звідси виникає важлива наукова проблема, яка повинна базуватися на розробці таких педагогічних умов професійного розвитку цієї категорії спортсменів, які б забезпечували в остаточному підсумку конкурентоспроможність у своїй майбутній професії, а також організувати такий навчальний процес, який дозволяв би опанувати